

הבעה בעל פה בסוגות שונות – מקורות מזדמנים ללוח השנה העברי

חודש מר חשוון

חשוון הוא החודש השני לספירת החודשים בלוח העברי, והוא החודש השמיני ולפי הלוח העברי הקדום שהחל בניסן עם יציאת מצרים. מקורו של השם מאכדית: **נַרְחָ-שַׁמֶן** שפירושו **נַרְחָ – ירח – שַׁמֶן – שמיני**, כלומר ירח – החודש השמיני. חילופי האותיות ו' ומ' יצרו את הצירוף "מר- חשוון" התוספת של מר – באה בשל טעמו המר של החודש על שום שאין בו שום אירוע משמח או חג ואפילו קרו בו דברים מצערים.

על פי המסורת, בחודש חשוון התחיל המבול, אנושות חדשה נכונה בעקבותיו, יום פטירתה של רחל אמנו, אחת מארבע האמהות חל ביום זה ובעת החדשה הצטרפו אירועים מצערים אחרים רצח של ראש הממשלה, יצחק רבין ביי"ב חשוון ורצח שר התיירות, זאב גנדי, בראש חודש חשוון.

העדה האתיופית מבקשת להוריד את התוספת "מר" לפני שם החודש כי בכ"ט בחשוון חל חג הסיגד (חג המשיח) לפני עלייתם של יהודי אתיופיה לארץ היה זה יום צום ותפילה לגאולה והיום הוא נחשב כחג ההודייה. ולפיכך אין זה כבר חודש מר ללא חגים.

יש הסבורים שהתוספת של "מר" לפני שם החודש היא במובן של מר- טיפת מים על שם ברכת הגשם הנאמרת בתפילת שמונה עשרה בחודש זה. תפילה בה נישאת בקשה מאלוהים לשנה גשומה ומפרה, שנה בה נהנה מפירות הארץ ומטובה.

בקובץ שלפניכם תמצאו את המקורות הבאים:

ברכת הגשם – קריאה בקול

הכנת סיכום על יצחק רבין ופעלו (להנחות לגבי רכיבי הסיכו) לקראת הרצאה בעל פה

הצגה בעל פה של אירוע הרצח של רבין ב- 4.11.1995

נאום הרמטכ"ל יצחק רבין בו הוענק לו תואר דוקטור לפילוסופיה 28.6.67 בהר הצופים
הנאום האחרון של רבין לפני הירצחו - אמצעים רטוריים ותרומתם לנאום בנסיבות השיח

שיר הרעות –קריאה בקול ושיח באמצעותו על ערך הרעות כמיצג אתוס של תקופה

עשר מידות הסובלנות – לקראת הנחת התשתית לדיון וליישוב מחלוקות בדרך של הידברות

השקפות ודעות המקובלות בחברה הישראלית – דיון על שיקולי ההעדפה

בתחומי הדעת הבאים מקורות נוספים :

"ערכים במועדם" – תרבות המחלוקת עמ' 30- 36 לכיתה ח'

"זהות יהודית ישראלית בעולם משתנה" – עמ' 116- 118 לכיתה ז'

ברכת הגשם

וְעִנְנוּ בּוֹרְאֵי עוֹלָם בְּמִדַּת הַרְחָמִים, בּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ גְּדֻלוֹ וְהַדְרַת כְּבוֹדוֹ, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה תָּן טַל וּמָטָר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וְתִשָּׁבֵעַ אֶת הָעוֹלָם כְּלוּ מְטוֹבָד, וּמֵלֵא יְדִינוּ מִבְּרִכּוֹתֶיךָ וּיְמַעֲשֶׂר מִתְּנַת יָדְךָ.

שָׁמַר וְהִצִּיל שָׁנָה זֹאת מִכָּל דְּבַר רָע, וּמִכָּל מִינֵי מִשְׁחִית, וּמִכָּל מִינֵי פְרָעָנוּת, וְעָשָׂה לָּהּ תִּקְוָה וְאַחֲרִית שְׁלוֹם, חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל תְּבוֹאָתֵנוּ וּפְרוֹתֵינוּ. בְּרַכְנוּ בְּגִשְׁמֵי בְרָכָה וְנִזְכָּה לְחַיִּים וְשִׁבְעַת וְשְׁלוֹם, כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת, וְהִסַּר מִמֶּנּוּ דְבַר וְחָרָב וְרָעַב, וְחִיָּה רָעָה וְשִׁבִי וּבָזָה, וְיִצֹר הָרַע וְחִלִּים רָעִים וְקָשִׁים, וּמְאוֹרְעוֹת רָעִים וְקָשִׁים, וְגָזַר עָלֵינוּ גְזָרוֹת טוֹבוֹת מִלְּפָנֶיךָ וְגָלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ, וְתִתְנַהֵג עִם בְּנֵיךָ בְּמִדַּת הַרְחָמִים, וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ.

א. קראו את התפילה קריאה דמומה.

ב. היערכו לקריאה בקול של התפילה על פי תבחיני הקריאה בקול. הקפידו על פענוח נכון של הכתוב, התייחסו לנסיבות השיח ולאופייה של התפילה. קראו בקול רם ובצורה שוטפת וברורה.

ג. השלימו את הסעיפים שלפניכם: (חלק מהנושאים יש ללמד בצורה מובנית תלוי ברמת הכיתה)

1. מילה נרדפת בתפילה ל- גשם - _____
2. כתבו דוגמה לתקבולת נרדפת: _____
3. היחס בין צמד המילים: חוס / רחם הוא יחס של _____
4. כתבו ביטוי מכליל לפירוט שלפניך: דבר, חרב, רעב _____
5. בדקו במילון את הפירושים למילה: " יצר " _____
6. " גזור עלינו גזרות טובות " – בדקו במילון את המשמעויות השונות לפועל "גזור"
7. אילו מאפיינים מלשון המקרא ולשון חכמים אתם מזהים בתפילה? הדגימו זאת
8. כתבו דוגמה לצורת סמיכות מתוך התפילה: _____
9. כתבו דוגמה לשם תואר מתוך התפילה: _____
10. כתבו דוגמה לשם פועל מתוך התפילה _____

שיעור עברית בהקשר ליום הזיכרון ליצחק רבין ז"ל – כיתה ח'

חלק ראשון:

בצד לימוד מיומנות הסיכום ועקרונותיה התבקשו התלמידים לבחור באחת מהמשימות הבאות

1. כתיבת סיכום קורות חייו של יצחק רבין – מיומנות הסיכום.

הצגה בעל פה של אירוע רצח רבין ב- 4.11.95 על בסיס סיכום מקדים.

2. שיח על מיומנות הסיכום מזה וההצגה בעל פה מזה. על המאחד והמייחד של כל משימה.

חלק שני:

הנאום האחרון של רבין בעצרת השלום

קריאה בקול של הנאום וזיהוי מאפייניו הלשוניים והאמצעים הרטוריים- התייחסות לנימה האישית, לדרכי הפנייה אל קהל התומכים ולמוטיב השלום הנזכר בכל חלקי הנאום. קריאה בקול של קטע מההספד של נשיא ארה"ב בהלוויה. הבחנה בנסיבות השיח ובהתייחסות הקורא אליהם בעת הקריאה. זיהוי רכיבי המחווה.

חלק שלישי:

שיר הרעות / חיים גורי

קריאה בקול של טקסט מנוקד .

2 בתים ראשונים – נותנים את הרקע, התקופה שנה לאחר סיום מלחמת העצמאות , אוירת השכול, העצב, היתמות.

אך – מילת הניגוד " אך נזכור את כולם"

את יפי הבלורית והתואר...

כי – מילת סיבה – "כי רעות שכזאת... 3 בתים מוקדשים לערך "הרעות"

האמצעי הרטורי- האנשה של ערך הרעות וייחוס תכונות אנושיות לערך המקודש בדם. הפנייה אל הרעות בלשון פניה בגוף נוכח .

עיסוק בערך **רעות** – באמצעות המילון (תצורת השם) ומבחינה סמנטית נרדפות למושג.

שיר הרעות

מילים: חיים גורי לחן: אלכסנדר (סשה) ארגוב

על הנגב יורד ליל הסתו
ומצית כוכבים חרש חרש
עת הרוח עובר על הסף
עננים מהלכים על הדרך.

כבר שנה. לא הרגשנו כמעט
איך עברו הזמנים בשדותינו.
כבר שנה, ונותרנו מעט
מה רבים שאינם כבר בינינו.

אך נזכר את כלם:
את יפי הבלורית והתאר-
כי רעות שפזאת לעולם
לא תתן את לבנו לשכח.
אהבה מקדשת בדם
את תשובי בינינו לפרח.

הרעות נשאנוך בלי מלים
אפרה עקשנית ושוקת
מלילות האימה הגדולים
את נותרת בהירה ודולקת.

הרעות, כנעריך כלם
שוב בשמך נחיד ונלכה
כי רעים שנפלו על חרבם
את חייך הותירו לזכר.

ונזכר את כלם ... <http://www.zemer.co.il/song.asp?id=435>

הנאום האחרון

י"א חשוון תשנ"ו, 4 בנובמבר 1995 עצרת השלום, כיכר מלכי ישראל, תל-אביב

"הרשו לי לומר, אני גם מתרגש. אני רוצה להודות לכל אחת ואחד מכם בשם הממשלה שיש לי הזכות לעמוד בראשה, יחד עם חברי שמעון פרס, על כך שהחליטה לתת הזדמנות לשלום. שלום שיפתור את מרבית בעיות מדינת ישראל.

הייתי איש צבא עשרים ושבע שנים. נלחמתי כל עוד לא היה סיכוי לשלום. היום אני מאמין שיש סיכוי לשלום, סיכוי גדול. חייבים לנצל אותו למען העומדים פה, ולמען אלה שאינם עומדים פה. והם רבים בעם.

תמיד האמנתי כי מרבית העם רוצה בשלום, מוכן ליטול סיכון לשלום. ואתם כאן, בהתייצבותכם בעצרת זו, מוכיחים זאת, יחד עם רבים אחרים שלא הגיעו לכאן, שהעם באמת רוצה בשלום ומתנגד לאלימות. אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל. בדמוקרטיה יכולות להיות מחלוקות, אך ההכרעה תהיה בבחירות דמוקרטיות, כפי שהיה הדבר ב – 1992, שם נתנו לנו את המנדט לעשות את מה שאנו עושים ולהמשיך בכך.

אני רוצה להודות מפה לנשיא מצרים, למלך ירדן, למלך מרוקו, שנציגיהם מופיעים כאן ומביעים את שותפותם אתנו בצעידה לשלום. אבל מעל לכול - עם ישראל, בשלוש השנים של קיום הממשלה הזו, הוכיח שניתן להגיע לשלום, שלום הנותן פתח לכלכלה ולחברה מתקדמת. שלום הוא קודם כול בתפילות, אבל לא רק בתפילות. שלום שהוא שאיפת העם היהודי, שאיפה אמיתית. השלום כרוך בקשיים, גם במכאובים. אין דרך לישראל בלי מכאובים. עדיפה דרך השלום מאשר דרך המלחמה. אומר לכם את זאת מי שהיה איש צבא ושר ביטחון, ורואה את כאבי המשפחות של חיילי צה"ל. למענם, למען בנינו ונכדינו, אני רוצה שהממשלה הזאת תמצה כל שמץ, כל אפשרות, לקדם ולהגיע לשלום כולל.

עצרת זו חייבת לשדר לציבור הישראלי, לציבור היהודי בעולם, לרבים רבים בעולם הערבי ובעולם כולו, שעם ישראל רוצה בשלום, תומך בשלום, ועל כך תודה רבה לכם".

אני, מספר אישי 30743, רב אלוף במילואים יצחק רבין, חייל בצבא הגנה לישראל וחייל בצבא השלום, אני ששלחתי גייסות אל האש וחיילים אל מותם, אומר היום: אנו יוצאים למלחמה שאין בה הרוגים ופצועים, לא דם ולא סבל.
זו המלחמה היחידה שתענוג להשתתף בה - המלחמה על השלום.

מתוך ההספד שנשא נשיא ארצות הברית, ביל קלינטון, בהלוויה

"יצחק רבין חי את ההיסטוריה של מדינת ישראל – המאבק לעצמאות, מלחמת ההשרדות, המאבק על השלום – והוא היה תמיד בקווים הראשונים. בן זה של דויד ושלמה אחז בנשק כדי להגן על עצמאות ישראל, ונתן את חייו כדי להבטיח את עתידה של ארצו. ראש הממשלה שלכם היה לוחם למען השלום, אבל הוא היה קורבן השנאה. מקורבנו עלינו ללמוד שאם אנשים אינם יכולים להשתחרר מן השנאה לאויביהם, הם מסתכנים בזריעת זרעי השנאה בתוכם. האגדה מספרת, כי בכל דור... קם מנהיג יהודי להגן על עמו ולהראות לו את הדרך הנכונה. ראש הממשלה, יצחק רבין, היה מנהיג כזה... תפילת האשכבה היהודית, הקדיש, אינה עוסקת במוות אלא בשלום. היא מסתיימת במילים: 'עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל, וְאָמְרוּ אָמֵן'. שלום, חבר".

נושא לשיח בכיתה בעקבות הרצח:

- א. מהן הסיבות שגרמו לרצח יצחק רבין, ראש ממשלת ישראל ז"ל און תארו הרקע שגרם לרציחתו של ראש הממשלה יצחק רבין.
 - ב. חוק יום הזיכרון ליצחק רבין, התשנ"ז – 1997, קובע בין השאר שבבתי הספר יצוין יום הזיכרון בדרכים האלה:
 1. פעולות שבהן יועלו דמותו של יצחק רבין ופעלו.
 2. פעולות שיוקדשו להדגשת חשיבותה של הדמוקרטיה בישראל והסכנה שטומנת בחובה האלימות בחברה בכלל ואלימות פוליטית בפרט.
- חשבו וענו: מהי הדרך הנראית לכם ראויה ביותר כדי לציין את יום הזיכרון?
- ג. כתבו לאחר דיון עם חבריכם או עם בני המשפחה: מה עלינו לעשות בחברה הישראלית כדי שאירוע נפשע זה לא יחזור על עצמו?

עשר מידות הסובלנות

- יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.
- אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו.
- דברי חכמים בנחת נשמעים.
- כל זכות – חובה בצידה.
- קל להראות סובלנות למי שאתה מסכים איתו.
- האלים מעיד על עצמו שאין לו מה לטעון.
- אלימות גוררת אלימות, סובלנות מולידה סובלנות.
- אין לך אדם שאין לו דעה, אין לך דעה שאין לה מקום.
- אין הסובלנות תובעת שתבטל דעתך מפני חברך.
- מה ששנוא עליך אל תעשה לזולתך.

זו כל תורת ישראל וכל תורת הסובלנות על רגל אחת.

מתוך חוברת של תנועת סובלנות, תנועה לא מפלגתית למניעת אלימות, ד"ר נ. לורך

ערך הסובלנות נובע מההכרה בכבודו של האדם ובחירותו להיות שונה מאחרים, להאמין, לחשוב ולנהוג על פי דרכו. סובלנות פירושה: נכונות לקבל את השונה ולנהוג בכבוד כלפי בני אדם שונים בצבעם, במינם באמונתם ובדתם.

סובלנות באה מן המילה: "סבל" שפירושה לסבול ולהתענות. אין הכוונה לסבל פיזי אלא לסבול דעות, אמונות והשקפת עולם, המעוררות התנגדות ואי נוחות. חיים בחברה דמוקרטית פלורליסטית כרוכים באי נוחות לפרטים בחברה. חיים בצוותא לעיתים גורמים אי נוחות כי יש לסבול את האחר.

הסובלנות מבטיחה את מימוש זכויות הפרט והקבוצה: החירות, חופש הביטוי, חופש ההתארגנות והשיוויון. סובלנות מאפשרת תחרות חופשית ופתיחות במערכת הפוליטית לרעיונות שונים, הסובלנות תורמת ליציבותם של המשטר והחברה, כי היא מאפשרת לקיים ויכוח בין הדעות השונות ללא אלימות.

משימה להגשה:

בחרו מאחת מעשר המידות שמצאה חן בעיניכם ביותר. כתבו את דעתכם על המידה, הסבירו אותה בעזרת דוגמה מחיי היום יום או באמצעות אירוע המבטא סובלנות או אי סובלנות. שכנעו את הקורא בחשיבותה של המידה.

השקפות ודעות המקובלות בחברה הישראלית

יצחק רבין הרבה להביע את השקפותיו בענייני חברה, מדינה וביטחון. להלן מספר התבטאויות שהושמעו על ידו בתקופות השונות. עיינו בהתבטאויות והעריכו עד כמה הן מקובלות עליכם ועל החברה הישראלית. (סמנו + במקום המתאים).

מתאים לשיח ולדיון בהקשר להיגדים ושיקולי העדפתם

התבטאות	מקובל עלי	מקובל על כל החברה	מקובל על רוב החברה	מקובל על מחצית החברה	לא מקובל על רוב החברה
"אלימות היא כרסום הדמוקרטיה." 4.11.1995					
"בדמוקרטיה יכולה להיות מחלוקת, אך ההכרעה תהיה בבחירות דמוקרטיות." 4.11.1995					
"טוב וחשוב להתווכח, אבל גם לחרוק שיניים, לנשוך שפתיים ולהמשיך ביחד." 25.2.1993					
"טובתה של המדינה קודמת לכל." 25.2.1993					
"התעלותם של לוחמינו... באה בזכות התודעה של שליחות עליונה." פנקס שירות 1979					
"זכותו של עם ישראל לחיות, חייו במדינתו – חופשי, עצמאי, בשלום ובשלווה." פנקס שירות 1979					
"אנו נחושים בדעתנו לעשות את כל הנדרש... למען השלום ומניעת המלחמה." מתוך נאום הכנסת 13.7.1992					
"בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה של הקצנה והחרפה ביחסים שבין אדם לחברו." 17.9.1992					

מתוך "פנים לכאן ולכאן" חשוון תשס"ה